

Alegat 93.

Sprawozdanie

komisji prawniczej o przedłożeniach Wydziału krajowego w sprawie wyłączenia powiatów sądowych żmigrodzkiego, dukielskiego i krośnieńskiego z okręgu sądu obwodowego w Przemyślu, a przydzielenie ich do sądu obwodowego w Tarnowie.

Wysoki Sejmie!

Uchwałami z dnia 12. i 16. września 1878 r. przekazał wysoki Sejm komisji prawniczej sprawozdania Wydziału krajowego w sprawie wyłączenia z okręgu sądu obwodowego w Przemyślu, a przydzielenia do sądu obwodowego w Tarnowie a) powiatu sądowego żmigrodzkiego i b) powiatów sądowych dukielskiego i krośnieńskiego. — Wiekowa polityczno-administracyjna łączność tych trzech powiatów, przyległe geograficzne ich położenie i jednaki kierunek ruchu handlowego spowodowały komisję prawniczą do połączonego rozpoznania obydwóch sprawozdań Wydziału krajowego i przedłożenia wysokiemu Sejmowi swych wniosków w jednym sprawozdaniu.

Przy organizacyi sądów w roku 1855 ustanowiono we wszystkich królestwach i krajach monarchii, z wyjątkiem Galicyi, sądy obwodowe jako trybunały I. instancyi dla każdego dawnego obwodu, w Galicyi zaś z Wielkiem księstwem krakowskiem ustanowiono na 19 obwodów tylko 10 trybunałów I. instancyi. Obwód jasielski, w którego skład wchodziły powiaty żmigrodzki, dukielski i krośnieński, nie otrzymał własnego sądu kolegialnego, lecz został przydzielony do sądu obwodowego w Nowym Sączu.

W roku 1860 zniesiono władze obwodowe w Wadowicach, w Bochni i w Jasle, a wyżej wymienione trzy powiaty byłego obwodu jasielskiego wcielono do obwodu sanockiego; gdy zaś i Sanok dla swego obwodn odrębnego trybunału I. instancyi nie miał, lecz przydzielony był do sądu obwodowego w Przemyślu, przeto dla utrzymania zgodności granic tak powiększonego obwodu z granicami okręgów sądowych, wyłączono wymienione trzy powiaty z okręgu sądu obwodowego w Nowym Sączu i Sądu krajowego wyższego w Krakowie, a przydzielono je do sądu obwodowego w Przemyślu i do Sądu krajowego wyższego we Lwowie.

Jeżeli pierwotne pominięcie ustanowienia trybunału I. instancyi w Jasle i przydzielenie obwodu jasielskiego do sądu obwodowego w Nowym Sączu, od którego to miasta, siedziby ówczesnych

mieszanych urzędów powiatowych Żmigrod 7.8 mil, Dukla 10.4 mil, a Krosno 11.9 mil są oddalone, wymogom wymiaru sprawiedliwości nie odpowiadało, to następne przydzielenie wymienionych trzech powiatów do sądu obwodowego w Przemyślu, było już wcale niestosowném, gdy się zważy, że odległość najbliższej Przemyśla położonej miejscowości tych trzech powiatów (Miejsce) wynosi mil 11.7, a odległość większej części tych trzech powiatów przeszło mil 15.

W tém nieodpowiedniém połączeniu z sądem kolegialnym zbyt odległym pozostają te trzy powiaty dotychczas, pomimo, że powód połączenia tego już od roku 1867 nie istnieje; po zniesieniu bowiem wszystkich władz obwodowych połączone zostały te trzy powiaty rozp. min. Stanu z dnia 23. stycznia 1867 r. 17 d. u. p. i min. Sprawiedl. z dnia 15. lutego 1867 r. 37 d. u. p. jako powiaty sądowe w oddzielny powiat polityczny starostwa krośnieńskiego.

Obecnie poruszoną została sprawa przyłączenia wymienionych powiatów do sądu obwodowego w Tarnowie w celu zasięgnięcia opinii wysokiego Sejmu, stosownie do ustawy z dnia 26. kwietnia 1873 r. nr. 62 dz. u. p.

- a) co do powiatu żmigrodzkiego pismem J. Eks. p. ministra sprawiedliwości z dnia 28. maja 1878 l. 7245 do Wydziału krajowego wystosowaném z powodu, że ten sądowy powiat zgodnie z uchwałą wysokiego Sejmu z d. 29. maja 1875 r. rozporządzeniem min. spraw. wewn. z dnia 12. lutego 1878 n. 37 d. u. p. ze starostwa krośnieńskiego wyłączony, a do starostwa jasielskiego, które obecnie do sądu obwodowego w Tarnowie należy, przyłączony został, a według zasady w §. 10 ustawy z dnia 19. maja 1868 r. nr. 44 d. u. p. wypowiedzianej, granice okręgów politycznych granic okręgów sądowych przecinać nie powinny;
- b) co do powiatu sądowego dukielskiego pismem J. Eks. p. ministra sprawiedliwości z dnia 2. września 1878 r. l. 12397 do Wydziału krajowego w skutek podań gminy miasta Dukli, właściciela dóbr Dukli, Nadola, Lipowicy, Trzciany, Teodorówki, Iwli, Głójsca, Hyrowy Mszany i Zboisk i zarządu dóbr Barwinka, Tylawy i Zyndranowy wystosowaném, wreszcie
- c) co do powiatu sądowego krośnieńskiego wnioskiem Wydziału krajowego z powodu, że sądowe powiaty dukielski i krośnieński stanowiące starostwo krośnieńskie według ustawy z dnia 19. maja 1868 r. wyżej przywiedzionej do jednego i tegoż samego sądu obwodowego należyć powinny.

Za wyłączeniem powiatu sądowego żmigrodzkiego z okręgu sądu obwodowego w Przemyślu, a przyłączeniem go do sądu obwodowego w Tarnowie oświadczyli się naczelnik sądu powiatowego w Żmigrodzie, prezydya sądów obwodowych w Tarnowie i w Przemyślu, tudzież Sądy krajowe wyższe w Krakowie i we Lwowie, a przemawia za tą zmianą nie tylko względ na korzyści mieszkańców, Żmigród bowiem lubo w wschodniej części powiatu swego położony, jest od Przemyśla 113, a od Tarnowa 74 kilom. odległy i z tém ostatniém miastem dogodniejszymi środkami komunikacyjnymi połączonym, ale także wobec uchwały wysokiego Sejmu z 29. maja 1875 konieczność oparta na powołanej wyżej ustawie z dnia 19. maja 1868 r.

Za przyłączeniem powiatu sądowego dukielskiego do sądu obwodowego w Tarnowie oświadczyli się oprócz wyżej wymienionych petentów — c. k. starosta powiatu krośnieńskiego, prezydya sądów obwodowych w Tarnowie i w Przemyślu, tudzież Sądy krajowe wyższe w Krakowie i we Lwowie; sądowy powiat ten stanowi jednak z powiatem sądowym krośnieńskim jeden powiat polityczny i według wyżej przytoczonej ustawy tylko razem z powiatem krośnieńskim do innego okręgu sądu kolegialnego przeniesionym być może, i z tego to powodu wnosi Wydział krajowy z własnej inicjatywy, ażeby nie tylko powiat dukielski, lecz także i powiat krośnieński do okręgu sądu obwodowego w Tarnowie przeniesione zostały.

Komisya prawnicza podziela w zupełności zdanie Wydziału krajowego z następujących uwag:

1. że na wstępie wskazana historyczna przeszłość wyrobiła społeczną łączność tych trzech powiatów z zachodnimi, w skład dawnego jasielskiego obwodu wchodzącymi powiatami, i że na przeszłość powiaty te wejść mają w myśl uchwały wysokiego Sejmu z dnia 4. maja 1875 r. w okręg jasielskiego trybunału I. instancji.

2. że powiaty te położone są znacznie bliżej Tarnowa, aniżeli Przemyśla, odległość bowiem Dukli od Tarnowa wynosi 86 kilom., a od Przemyśla 99 kilom., Krosna zaś od Tarnowa 78 kilom. a od Przemyśla 90 kilom., że z obydwóch powiatów tylko kilka miejscowości: Iskrzynia, Kombornia i Wola Komborska położone na samej wschodniej granicy powiatu krośnieńskiego odległe są o 4 do 6 kilom. więcej od Tarnowa aniżeli od Przemyśla.

3. że środki komunikacyjne łączące te powiaty z Tarnowem są w ogóle lepsze i dogodniejsze od tych, które je z Przemyślem łączą,

4. że ruch handlowy i przemysłowy tych powiatów skierowany jest przeważnie ku zachodowi, z którym je także ściślej łączą szkoły średnie w Jaśle i w Tarnowie, i zakłady naukowe w Krakowie.

Z powodu, że sprawa niniejsza, wyżej przytoczonem pismem pana ministra sprawiedliwości dopiero dnia 6. września 1868 roku do Wydziału krajowego wniesioną została, niezapytano dotąd Reprezentacyi krośnieńskiego powiatu o opinię w tej mierze; gdy jednak korzyści, jakie dla mieszkańców obu powiatów z przyłączenia ich do sądu obwodowego w Tarnowie wynikną, żadnej wątpliwości nie podlegają, sądzi komisya, że nie należy dla braku tej formalności odraczać samejże sprawy, a tém samem odraczać przeprowadzenia pożądaných zmian na rok cały.

Zgodnie także ze zdaniem Wydziału krajowego wyraża komisya przekonanie, że proponowane tymczasowe zmiany terytorjalne nie dostarczają powodów do przewleczenia ustanowienia trybunału I. instancyi w Jaśle, a nadto uważa komisya za potrzebne wypowiedzieć przekonanie, że jak z jednej strony przydzielenie wymienionych trzech powiatów do sądu obwodowego w Tarnowie wymagać będzie odpowiedniego powiększenia sił tegoż sądu, tak z drugiej strony nie spowoduje to zmniejszenia etatu sądu obwodowego w Przemyślu; na poparcie zastrzeżenia tego dostatecznem będzie przytoczyć:

a) Że jak pod względem ilości sądów kolegialnych tak i pod względem etatu sądów Galicya nie była równo z innymi krajami traktowaną. Gdy bowiem we wszystkich innych krajach koronnych w Radzie państwa reprezentowanych wypada przeciętnie jeden radca I instancyi lub sędzia powiatowy na 12800 mieszkańców, a jeden sekretarz lub adjunkt na 9700 mieszkańców, wypada w Galicyi z W. księstwem krakowskiem jeden radca I instancyi, lub sędzia na 19000, a jeden sekretarz lub adjunkt na 14000 mieszkańców.

b) Że gdy w r. 1860 wymienione trzy powiaty do sądu obwodowego w Przemyślu przyłączono, etatu sądu tego nie pomnożono, wreszcie

c) że od czasu ustanowienia etatu sądów, jak to notorycznie jest wiadomem, podwoiły się czynności sądów w ogóle, a trybunałów I. instancyi w szczególności nietylko w skutek zwiększonego ruchu interesów, lecz także w skutek zaprowadzania nowych ksiąg hipotecznych i wprowadzenia nowéj ustawy o postępowaniu karném z dnia 23 maja 1873 r.

Sprawa przeniesienia powiatów sądowych z jednego okręgu sądu obwodowego z powodu zbytnej odległości od właściwego trybunału I. instancyi stoi w tak ścisłym związku ze wskazanem na wstępie ustanowieniem niedostatecznej ilości sądów kolegialnych w kraju naszym, że komisya nie mogła pominąć tej sposobności, by nie przedłożyć wysokiemu Sejmowi wniosku do przypomnienia wysokiemu Rządowi uchwał wysokiego Sejmu z dnia 15 grudnia 1873 r. i z dnia 4. maja 1875 r., które domagają się pomnożenia trybunałów I. instancyi i wskazują miasta, w których najrychlejsze ustanowienie ich staje się z dnia na dzień coraz naglejszą potrzebą. Rzut oka na mapę kraju naszego, na kilkunasto-milową odległość całych powiatów tych dawnych obwodów, w których sądów kolegialnych nie ustanowiono, od ich właściwych trybunałów I instancyi wystarczy, aby się przekonać, że z takiego oddalenia poszukiwanie i wymiar sprawiedliwości nie może się odbywać z pożądanym skutkiem.

Z przytoczonych tedy powodów komisya prawnicza wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

- I. Sejm królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem księstwem krakowskiem oświadcza c. k. Rządowi w myśl ustawy z dnia 26. kwietnia 1873 n. 63 Dz. u. p. swe zdanie:
 1. Z okręgu Sądu krajowego wyższego we Lwowie i z okręgu sądu obwodowego w Przemyślu należy wyłączyć powiaty sądowe źmigrodzki, dukielski i krośnieński i wcielić je do okręgu sądu obwodowego w Tarnowie i Sądu krajowego wyższego w Krakowie.
 2. Równocześnie z przyłączeniem powiatów sądowych źmigrodzkiego, dukielskiego i krośnieńskiego do sądu obwodowego w Tarnowie, należy etat sądu tego stosownie wzmocnić, jednak bez uszczuplenia etatu sądu obwodowego w Przemyślu.
 3. Z dniem, w którym trybunał I. instancyi w Jaśle w myśl uchwały sejmowej z dnia 4. maja 1875 r. utworzonym i w życie wprowadzonym zostanie, należy powyżej wymienione trzy powiaty sądowe wcielić do okręgu nowego trybunału I. instancyi w Jaśle.
- II. Sejm wzywa c. k. Rząd, ażeby ustanowił i zaprowadził jak najrychlej trybunały I. instancyi, których naglącą potrzebę Sejm uznał swemi uchwałami z dnia 15. grudnia 1873 i z dnia 4 maja 1875 r.

Lwów dnia 23. września 1878 r.

B. Kowalski,
przewodniczący.

Józef Jasiński,
sprawozdawca.